

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 375. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608064332672/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Jærnet

I *Form und Gehalt der Romane und kleineren Erzählungen Harald Kiddles* (1969) udvikler Alfons Höger derimod tanken om *Jærnet* som et samfundskritisk, anti-kapitalistisk værk. Höger finder, at hver af de tre dele i romanen knytter sig til ét af den planlagte tetralogis hovedsymboler: jærnet, gullet og ordet. I denne symbolskreds repræsenterer jærnet »die Macht der Welt«, hvorimod gullet repræsenterer »die Konzeption des Heims«. Hvor den symbolske forestilling om »hjemmet« i de tidlige romaner indgik i en religiøs forventning, er den allerede i *Helten* blevet ændret til et utopisk håb om en hjemlig, demnesiddig verden – et håb om »die Umwandlung der Welt in ein Heim«. Denne forvandling af verden skal i *Jærnet* ske gennem det tredje af romanens hovedsymboler, ordet, først og fremmest forstået som det kunstneriske ord selv: »Das Wort des Dichters, sein Werk, in dem die Wahrheit verkündet wird, soll die Welt ändern, sie in ein Heim verwandeln.«

Dette utopiske håb får Alfons Höger til at forbinde Harald Kiddles senere forfatterskab med samtidige strømninger i ekspressionisme, som *Jærnet* også stilistisk er beslegtet med:

Den forestilling, der hos Kiddle skjuler sig under symbolet »hjem« – et utopisk, paradisisk samfund, hvis medlemmer er ligeværdige og tjener hinanden uselvsk – er typisk for en retning indenfor ekspressionismen, der (...) betegnes »kommunistisk ekspressionisme«.11

Denne kommunistiske ekspressionisme tolker Höger som en »bürgerliche, irrationale Richtung«, i virkeligheden reaktionær, men dog altså så fjendtlig mod den moderne kapitalisme, at dette fjendskab Leks. kan forklare »die Hochachtung«, som Martin Andersen Nexø og Harald Kiddle følte for hinanden.

Som konkret kunstværk satte Villy Sørensen ikke så stor pris på *Jærnet* – i det mindste kun efter »Den »synetiske« metode som udlægger værket efter intentionen.« Christian Koch derimod benævner i den nyeste redaktion af *Danske digtere i det 20. århundrede* (1980) romanen som »en totalt døvende oplevelse«, »nok en af de mest imponerende præstationer i dansk fortællekunst«, og sammenligner den med Schönbergs musik og Wagners *Ring*-tetralogi:

Dette er en bog af så bemærkelsesværdig karakter, at hvis Kidde havde formået at gå til ende med sin plan, som han var begyndt, så kunne resultatet have stået side om side med samtidens store hovedværker i europæisk litteratur.

I litterær henseende finder Koch, at bogen er «nok det stærkeste eksempel på symbolistisk digtning i Danmark, hvis man ved symbolisme forstår et flimrende spil af tallose symbolske størrelser, glidende jævnt over i hinanden og med skiftende, flertydigt indhold gemt under overfladen.» I forhold til denne symbolkunst, eksemplificeret med Baudelaire og Yeats, betegnes den danske halvfemser-symbolisme som «en sidelinje, hvorimod Kidde «med dette sidste værk atter træder ind i europæisk kunsts hovedstrøm og for alvor viser, hvad han magter.»

I sin tolkning fastholder Christian Koch den forståelse, at romanen udtrykker Steffans accept af livet, idet han dog giver udlægningen en betydningsfuld tilføjelse. «Jærnets lov» kan ikke undertrykkes, men Steffan «vil bruge den mod jærnet selv, han vil være herre over den lov, andre kun tjener, «for vandle den onde Vilje til den gode: ved at skabe Jærn til Guld, Sang af Sorg.» Nøgternt erkender Koch, at romanen slutter «afgjorte. Men at den således ikke peger i bestemte retninger, gør den ikke mindre betydningsfuld. Just i al sin kriseramte uafslutthed rammer *Jærnet* præcist ned i den situation, hvori den industrielle civilisation befinder sig netop nu:

Som *Jærnet* står nu, er det et lige så dunkelt som fascinerende værk. Heri antydes for første gang hos Kidde, at menneskets uadrettede drift kan have en livsvigtig og frelsende betydning. Men hans død overlod det til læseren selv at finde ud af hvordan. I dag, hvor «jærnets lov» har bragt industrisamfundene ud i en tvivl og selvransagelse uden fortilfælde, er der mere grund end nogen sinde til at beklage, at Kiddes væsentligste værk er et fragment.

Værket

Den nutid, hvori *Jærnets* handling udspringer sig, omfatter tre ikke sammenhængende dage op mod Lucia-dag, den 13. december. Tiden er